

Про однорівневу та дворівневу структури (моделі) управління акціонерним товариством

(профактиву та спеціалістам ПМГУ до уваги та використання в роботі)

Діючий Закон України «Про акціонерні товариства» (далі – **Закон**), який набрав чинності з 1 січня 2023 року, спрямований на адаптацію законодавства України до законодавства ЄС у сфері корпоративного управління.

Згідно п.1 ст.4 Закону **структура управління акціонерним товариством (далі – АТ) може бути однорівневою або дворівневою**. За однорівневої структури управління до органів АТ застосовуються положення розділу VIII Закону. За дворівневої структури управління до органів АТ застосовуються положення розділів IX і X Закону.

Акціонери можуть вільно обирати та змінювати обрану структуру управління, при цьому частини 4-6 ст. 4 Закону містять наступні застереження щодо структури управління:

- АТ створене із дворівневою структурою управління, має право прийняти рішення про перехід на однорівневу структуру, **крім випадків, передбачених відповідним спеціальним законом**.
- АТ створене з однорівневою структурою управління, має право прийняти рішення про перехід на дворівневу структуру управління, **крім випадків, передбачених Законом**.
- вимоги до застосування однорівневої або дворівневої структури управління АТ **встановлюються спеціальним законом**.

Перехід від однієї структури управління до іншої не є реорганізацією. Структура управління АТ визначається статутом АТ.

За Законом **посадові особи органів АТ** - фізичні особи - голова та члени наглядової ради або ради директорів, виконавчого органу, керівник підрозділу внутрішнього аудиту (внутрішній аудитор), керівник відділу бюджету або іншого підрозділу, до компетенції якого належить питання бюджетування АТ, корпоративний секретар АТ, а також голова та члени іншого органу АТ (крім консультативного), якщо утворення такого органу передбачено законом або статутом АТ. **Це визначення треба враховувати при комунікації профкому первинної організації Профспілки з роботодавцем (наприклад, поданні звернення, запиту, заяви тощо).**

Органи АТ за однорівневої та дворівневої структур управління

За однорівневої структури управління органами управління АТ є загальні збори та єдиний колегіальний виконавчий орган - рада директорів. В АТ у разі обрання ним однорівневої структури управління створення ради директорів є обов'язковим.

Загальні збори акціонерів є вищим органом акціонерного товариства незалежно від моделі управління. Нижче наведені правила щодо загальних зборів стосуються всіх моделей управління АТ.

Загальні збори акціонерів можуть вирішувати будь-які питання діяльності акціонерного товариства, крім тих, що віднесені до компетенції наглядової ради або ради директорів Законом або статутом акціонерного товариства.

Загальні збори акціонерів можуть бути річними або позачерговими. Усі збори, крім річних, вважаються позачерговими. Річні збори мають бути проведені до 30 квітня наступного року (ці умови не змінилися). Проте, Закон запровадив наступні види голосування на зборах: (1) очне (2) електронне (3) опитування. Відповідно, за типом голосування **загальні збори поділяються на очні, електронні та дистанційні загальні збори**, що має бути відображено в протоколі зборів. Кворум зборів вважається дотриманим за умови реєстрації акціонерів, які сукупно є власниками більше 50 відсотків голосуючих акцій. Участь у зборах можуть приймати акціонери, включені до переліку акціонерів, які мають право на таку участь, або їх представники.

За Законом право участі у зборах мають також інші особи, але він не визначає, хто саме до них відноситься. !!! Це ускладнило реалізацію за Законом присутності представника профкому первинки Профспілки на загальних зборах АТ, на якому вона діє, порівняно із Законом у попередній редакції, за яким за дворівневої системи крім акціонерів та їх представників приймати участь у зборах могли незалежний аудитор, посадові особи АТ, представник органу, який відповідно до статуту АТ представляє права та інтереси трудового колективу (за запрошенням наглядової ради).

Прим. Щодо механізмів забезпечення участі останнього у загальних зборах Центральним комітетом та Центральною радою ПМГУ неодноразово надавалися рекомендації організаціям Профспілки.

Згідно Закону **особа, яка скликає загальні збори**, - наглядова рада, рада директорів АТ або акціонери (акціонер) у випадках, визначених Законом та статутом АТ.

Тому:

 Важливо, щоб профком первинної організації Профспілки ініціював запрошення на загальні збори наглядовою радою (за дворівневою системою управління АТ) або відповідно радою директорів (за однорівневою системою управління АТ) для розгляду питань, що зачіпають трудові права та інтереси працівників АТ, представників первинної організації Профспілки та контролював його надання профкому відповідно до порядку, визначеного у колективному договорі, статуті та положенні про раду директорів АТ.

За однорівневої структури функції управління та контролю покладені на один орган - раду директорів. Рада директорів підзвітна загальним зборам, самостійно організовує виконання своїх рішень та вирішує всі питання діяльності АТ, крім тих, що належать до виключної компетенції загальних зборів. Однорівнева система управління є більш оперативною, бо вона є ближчою до менеджменту АТ, а тому більш ефективно забезпечує контроль за бізнесом.

Рада директорів об'єднує в одному органі виконавчих директорів (менеджмент) і невиконавчих директорів, які контролюють менеджмент, тобто функції між директорами в раді розподілені наступним чином:

- **виконавчі директори** - *функція управління поточною діяльністю АТ,*
- **невиконавчі директори**, які можуть входити до ради - *функція нагляду, управління ризиками та контролю за діяльністю АТ та виконавчих директорів.* Частина невиконавчих директорів можуть бути **незалежними невиконавчими директорами.**

Рада директорів акціонерного товариства може утворювати постійні чи тимчасові комітети з числа її членів та інших осіб для попереднього вивчення і підготовки до розгляду на засіданні питань, що належать до компетенції ради директорів.

Відповідно до п.2 ст.66 Закону в окремих засіданнях ради директорів або в розгляді окремих питань порядку денного з правом дорадчого голосу можуть брати участь інші особи, визначені радою директорів, у порядку, встановленому статутом акціонерного товариства або положенням про раду директорів. **Важливо, щоб профком первинної організації Профспілки ініціював** запрошення радою директорів на її засідання для розгляду питань, що зачіпають трудові права та інтереси працівників АТ, представників первинної організації Профспілки та контролював його надання профкому відповідно до порядку, визначеного у колективному договорі, статуті та положенні про раду директорів АТ.

У приватному АТ з кількістю акціонерів до 10 осіб замість ради директорів може формуватися одноосібний виконавчий орган, який здійснює повноваження ради директорів, до нього застосовуються положення розділу Х Закону. У такому АТ рада директорів може складатися виключно з виконавчих директорів.

За однорівневої моделі управління до органів АТ застосовуються положення розділу VIII Закону.

За дворівневої структури управління органами управління АТ є загальні збори, наглядова рада (орган, відповідальний за здійснення нагляду) і виконавчий орган (колегіальний або одноосібний).

Наглядова рада АТ є колегіальним органом, що здійснює захист прав всіх акціонерів товариства і в межах компетенції, визначеної статутом АТ та Законом, здійснює управління товариством, а також контролює та регулює діяльність його виконавчого органу.

Наглядова рада може утворювати постійні чи тимчасові комітети з числа її членів для попереднього вивчення і підготовки до розгляду на засіданні питань, що належать до компетенції наглядової ради.

Дворівневості структури управління АТ зумовлюється розподілом функцій між його органами управління.

Для дворівневої структури управління АТ встановлений наступний чіткий розподіл функцій між органами управління:

- з **безпосереднього управління поточною (операційною) діяльністю**, які здійснює **виконавчий орган**,

та

- з контролю за роботою виконавчого органу та інших керівників АТ (у тому числі підрозділів контролю та внутрішнього аудиту), які здійснює наглядова рада. До її складу входять члени наглядової ради, частина з яких у встановлених законом випадках є незалежними директорами. Для публічних АТ кількість незалежних директорів має складати не менш як третину наглядової ради.

Прим . Незалежні члени наглядової ради та ради директорів

Незалежним членом наглядової ради є незалежний директор, а незалежним членом ради директорів - незалежний невиконавчий директор. Незалежним членом відповідного органу АТ вважається особа, на яку відсутній будь-який вплив з боку інших осіб у процесі прийняття рішень та виконання обов'язків. Акціонери мають право детально врегулювати правовий статус незалежних членів у статуті або у внутрішніх положеннях АТ.

Згідно із ч.5 п.1 ст.75 Закону у засіданні наглядової ради на її запрошення з правом дорадчого голосу можуть брати участь представники профспілкового ... органу, який підписав колективний договір від імені трудового колективу.

 Для забезпечення гарантії запрошення на засідання наглядової ради представників профспілкового органу важливо, щоб у колективному договорі чи спільному рішенні сторін колективного договору були прописані відповідні випадки та порядок запрошення представників профспілкового органу на засідання наглядової ради.

За дворівневої моделі управління до органів АТ застосовуються положення розділів IX і X Закону.

 Для профкомів первинних організацій ПМГУ, які діють в АТ, локальні нормативні акти АТ (статут та положення), які регламентують діяльність його органів, мають бути настільними книгами.

Зокрема:

- згідно п.4 ст.65 Закону права та обов'язки членів ради директорів мають бути чітко визначені у внутрішніх положеннях товариства.

- згідно п.2 ст.69 Закону порядок роботи наглядової ради, права та обов'язки її членів, порядок виплати їм винагороди визначаються цим Законом, статутом акціонерного товариства, положенням про наглядову раду акціонерного товариства.

Норми локальних нормативних актів АТ мають враховуватись при прийнятті профкомами відповідних рішень, які передбачають взаємодію з роботодавцями.

Вимоги до застосування однорівневої або дворівневої моделей управління АТ встановлюються спеціальним законом.

Корпоративне управління в діяльності українських АТ розвивається вже давно – з 1990-х років, його реформування продовжується.

Виключно дворівнева модель управління в українських АТ застосовувалася лише до кінця 2022 року.

Однорівневу модель управління стало можливим застосовувати у вітчизняних АТ з 1 січня 2023 року, що відповідає, за даними ОЕСР (*Організації економічного співробітництва та розвитку*), поширеній в більшості країн із розвинутою економікою практиці корпоративного управління.

АТ були зобов'язані визначитись із структурою (моделлю) управління та привести свою діяльність, у тому числі статuti та внутрішні положення, у відповідність із Законом до 31 грудня 2023 року. Це важливий момент, на який організаціям Профспілки важливо звернути увагу для врахування у своїй діяльності.

Окремі аспекти структури та організації управління АТ, можливо, є корисними й для використання у Профспілці, але це потребує окремого обговорення, якому має передувати ґрунтовна професійна підготовка.

Відділ соціально-економічної роботи апарату ПМГУ